

Розділ перший

Пролог

19 листопада

Група навколо каміна майже повністю складалася з юристів або з тих, хто цікавився юриспруденцією. Тут були: соліситор¹ Мартіндейл, Руфус Лорд, що мав найвище звання радника короля, молодий баристер Деніелс, який зробив собі ім'я у справі Карстера, суддя Клівер Льюїс із «Льюїс і Тренч», а також старий містер Тревіс. Містеру Тревісу було майже вісімдесят, отож він мав величезний досвід. Він був найвідомішим членом знаменитої адвокатської фірми. Видатний фахівець із кримінології, містер Тревіс залагодив незліченну кількість делікатних справ у позасудовому порядку; про нього говорили, що він знає більше закулісних історій, ніж будь-хто в Англії.

Легковажні люди радили містеру Тревісу написати мемуари. Та він був значно мудріший: Тревіс розумів, що знає надто багато.

¹ Соліситор — категорія адвокатів у Великій Британії, що ведуть підготовку судових матеріалів для ведення справ *баристерами* — адвокатами вищого рангу. (Тут і далі прим. перекл.)

Хоча він давно відійшов від активної практики, в Англії не було людини, чию думку так поважали б члени його цеху. Щоразу, коли лунав високий виразний голос містера Тревіса, западала шаноблива тиша.

Зараз розмова стосувалася справи, про яку багато говорили і яка закінчилася того дня в Олд Бейлі¹. Це була справа про вбивство. Ув'язненого виправдали. Компанія ретельно аналізувала перебіг справи й робила деякі технічні зауваження.

Обвинувачення припустилося помилки, покладаючись на одного зі своїх свідків. Стариган Деппліч мав би зрозуміти, яку перевагу він надає захисту. Молодий Артур максимально використав свідчення служниці. Бентмор, підбиваючи підсумки, представив справу в абсолютно правильній перспективі, але на той час лихо вже сталося — присяжні повірили дівчині. Присяжні — то дивні люди: ніколи не знаєш, що вони проковтнуть, а що ні. Але варто їм одного разу вбити щось собі в голову — і ніхто вже не буде в змозі витягнути це звідти. Вони повірили, що дівчина сказала правду щодо лома, і на цьому все й закінчилося. Медичні докази були вище за їхнє розуміння. Усі ці довгі терміни й науковий жаргон — напрочуд

¹ Олд Бейлі — традиційна назва центрального кримінального суду в Англії і Вельсі.

погані свідки. Ці наукові придурки, які завжди сперечаються між собою і не можуть відповісти *так чи ні* на просте запитання, а завжди тільки: «за певних обставин, що могли б мати місце» і тому подібне!

Вони потроху вже всі виговорилися, і в міру того, як репліки ставали щодалі уривчастішими й непослідовнішими, зростало загальне відчуття, що чогось бракує. Одна за одною голови поверталися в бік містера Тревіса, адже він досі не зробив жодного внеску в дискусію. Поступово стало очевидно, що компанія чекає останнього слова від свого найповажнішого колеги.

Містер Тревіс, відкинувшись на спинку стільця, недбало протирав окуляри. Щось у тиші навколо змусило його рвучко підняти очі.

— Га? У чому справа? Ви мене про щось запитали? Молодий Льюїс сказав:

— Ми обговорювали справу Ламорна, сер.

Він зробив вичікувальну паузу.

— Так, так, — промовив містер Тревіс. Я думав про це.

Запанувала шаноблива тиша.

— Але боюся, — сказав містер Тревіс, і далі протираючи окуляри, — що я надто замріявся. Так, замріявся. У моєму віці можна претендувати на цей привілей, якщо захочеться.

— Так, справді, сер, — відповів молодий Льюїс, але вигляд у нього був спантелений.

— Я думав, — вів далі містер Тревіс, — не стільки про порушені юридичні питання, хоча вони були цікаві, дуже цікаві. Якби вирок був іншим, гадаю, існували б вагомі підстави для апеляції, але не буду зараз про це говорити. Я думав, як я вже сказав, не про юридичні моменти, а про *людей* у цій справі.

Усі видавалися здивованими. Вони розглядали людей у цій справі лише з погляду вірогідності їхніх свідчень. Ніхто навіть не ризикнув висловити припущення, чи був ув'язнений винуватим, чи справді невинуватим, як визнав суд.

— Знаєте, про людину як таку, — задумливо продовжував містер Тревіс. — Різні її типи й види. Дехто з мізками, а багато хто без них. Вони приїхали звідусіль: із Ланкаширу, з Шотландії, той власник ресторану з Італії, а шкільна вчителька звідкись із Середнього Заходу. Усі вони були якимось чином залучені до цієї справи й, нарешті, зібралися разом у лондонському суді сірого листопадового дня. Кожен із них уніс свою маленьку лепту. І все це завершилося судом за вбивство.

Він зупинився, його пальці тихо вибили дріб на коліні.

— Я люблю гарні детективи, — продовжував містер Тревіс. — Але, знаєте, вони починаються не з того місця! Вони починаються з убивства. Проте вбивство — це вже *кінець*. Історія починається задовго

до того — іноді за роки — через різні причини й події, які збирають певних людей у певному місці в певний час певного дня. Візьмімо свідчення тієї молоденької служниці. Якби служниця не посварилася зі своїм хлопцем, вона не відмовилася б так несподівано від своєї роботи, не пішла б до Ламорнів і не стала б головним свідком захисту. Цей Джузеппе Антонеллі приїхав на один місяць навідати свого брата. Брат сліпий, як кажан. Він не побачив би того, що побачили гострі очі Джузеппе. Якби констебль не залицявся до кухарки із 48-го номера, *він* не запізнився б на свою зміну...

Тревіс ледь помітно кивнув головою:

— Усе збирається в одному місці... А потім, коли настає час, — летиться через край! *Година нуль*. Так, усі вони наближаються до нуля... — Він повторив: — До нуля.

Потім ледь помітно затремтів.

— Вам холодно, сер, підійдіть ближче до вогню.

— Ні, ні, — заперечив містер Тревіс. — Просто хтось пройшовся по моїй могилі¹, як то кажуть. Ну що ж, мабуть, мені вже час повертатися додому.

Він привітно кивнув головою і повільно, але впевнено вийшов із кімнати.

¹ Walking over my grave (англ.) — фразеологізм, що означає «відчуття безпричинний страх».

Настала хвилина непевної тиші, а потім Руфус Лорд, радник короля, зауважив, що бідолашний старий Тревіс починає здавати.

Сер Вільям Клівер сказав:

— Гострий розум, дуже гострий розум, але зрештою вік починає даватися взнаки.

— І серце теж слабке, — додав Лорд. — Може зупинитися в будь-яку хвилину, я вважаю.

— Він добре про себе дбає, — зауважив Льюїс.

Тимчасом містер Тревіс обережно сів у свій «даймлер», що мав дуже плавний хід. Водій довів чоловіка до його будинку, розташованого в тихому сквері. Дбайливий камердинер допоміг містеру Тревісу зняти пальто. Той зайшов до бібліотеки, де на вугіллі в каміні палав вогонь. Спальня містера Тревіса була тут за дверима — він ніколи не піднімався нагору через хворе серце.

Він сів перед каміном і підсунув до себе листи, що лежали на камінній полиці.

У його голові досі крутилася ідея, яку він виклав у Клубі.

«Навіть зараз, — подумав містер Тревіс, — готується якась драма, якесь убивство. Якби я писав одну з цих кумедних історій про кров і злочини, я почав би з того, що літній джентльмен сидить перед каміном і відкриває свої листи, не підозрюючи, що наближається до нуля...»

Він розрізав конверт і неуважно подивився на аркуш, який витягнув із нього.

Раптом вираз його обличчя змінився. Містер Тревіс повернувся від романтики до реальності.

«Боже мій, — сказав він собі. — Як же це дратує! Справді, дуже прикро. Після стількох років! Це змінить усі мої плани».